

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Konstruktivnejša vloga civilne družbe pri izvajanju okoljske zakonodaje**(raziskovalno mnenje)**

(2020/C 47/07)

Poročevalec: **Arnaud SCHWARTZ**Soporočevalec: **István KOMORÓCZKI**

Zaprosilo	Evropska komisija, 18.12.2019
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije raziskovalno mnenje
Sklep predsedstva	11.12.2018
Pristojnost	strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	1.10.2019
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	30.10.2019
Plenarno zasedanje št.	547
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	152/3/1

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropska komisija je v zaprosilu za mnenje dejala, da imajo v organizirani civilni družbi delodajalci, delavci in drugi predstavniki osrednjo vlogo pri izvajanju zakonodaje. EESO se s tem strinja in poudarja, kot je to že dejal v prejšnjih mnenjih ⁽¹⁾ ⁽²⁾, da se okoljska zakonodaja ne izvaja ustrezno zaradi pomanjkanja politične volje na vseh institucionalnih ravneh. To pa nikakor ne pomeni, da civilna družba ne izpolnjuje svoje vloge v zadostni meri ali konstruktivno.

1.2 EESO zato poziva Evropsko komisijo, naj na ravni EU oblikuje okvir za boljše izpolnjevanje zakonodaje. To bi bilo treba doseči s preglednejšim in odločnejšim obravnavanjem pritožb in kršitev, pa tudi s povečanjem človeških in finančnih virov (na primer v okviru večletnega finančnega okvira). Cilj tega je pojasniti, kaj okoljska zakonodaja EU je, preveriti, ali se pravilno izvaja, jo oceniti in pomagati sodiščem pri izvajanju njihovih nalog, ko je to potrebno.

1.3 EESO podpira postopek pregleda izvajanja okoljske politike, ki je ključen za zagotavljanje širokega nabora okoljskih informacij o vprašanih, kot so trajnost, podnebne spremembe in kakovost življenja v Evropi. Vendarle pričakuje, da bodo Evropska komisija in države članice izpolnile svoje obveznosti tako, da bodo stališča organizacij civilne družbe vključile v poročila o pregledu izvajanja okoljske politike in poročila za posamezne države.

1.4 EESO še poziva Komisijo, naj organizacije civilne družbe bolj sistematično vključuje v prihodnje preglede ustreznosti okoljskih predpisov EU ter v prihodnje postopke pregleda izvajanja okoljske politike tako na nacionalni ravni kot na ravni EU. To vključevanje bi moralo potekati v zelo zgodnji fazi opredeljevanja meril za ocenjevanje ter v sodelovanju z EESO ali enakovrednimi odbori, odvisno od tega, ali poteka na evropski, nacionalni ali lokalni ravni.

⁽¹⁾ Mnenje EESO o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja (UL C 283, 10.8.2018, str. 83).

⁽²⁾ Mnenje EESO o izvajanju okoljske zakonodaje EU na področju kakovosti zraka, vode in odpadkov (UL C 110, 22.3.2019, str. 33).

1.5 EESO poziva Evropsko komisijo, naj zagotovi, da bodo države članice razvile, uvedle in upravljale usklajene, zelene in vzdržne davčne sisteme, ki bodo temeljili na načelu „onesnaževalec plača“. Tako bodo sredstva sistematično prerazporejena v prid tistih, ki si prizadevajo za preprečevanje onesnaževanja tal, vode in zraka. To načelo bi moralo veljati tudi za občine in druge lokalne ali regionalne oblasti.

1.6 Okoljske organizacije civilne družbe ter mala in srednja podjetja bi morala biti bolj vključena v obveščanje zaposlenih ter razvoj izobraževanja in usposabljanja v zvezi z okoljem, do bo splošna javnost pridobila osnovno znanje o teh vprašanjih. To sodelovanje bi morale podpirati in financirati države članice. Obvezno izobraževanje o podnebnih in okoljskih temah (med šestim in 18 letom starosti) bi moralo biti del nacionalnega učnega načrta vsake države, organizacije civilne družbe, ki delujejo na področju okolja, pa bi morale biti od leta 2020 dalje obvezno vključene v teoretično in praktično delo.

1.7 Na politični ravni EESO vse države članice poziva, naj ustanovijo vsaj ministrstvo za varstvo okolja, da bi se tako bolj osredotočile na usklajevanje in izvrševanje okoljske zakonodaje ter ju izboljšale.

1.8 EESO poziva države članice, naj za zmanjšanje našega okoljskega odtisa in krepitev trajnostnega razvoja v celoti izvajajo strategije za zelena javna naročila na način, ki ga redno in neposredno nadzoruje Evropska komisija. Slednja bi morala iti korak dlje v svojih zahtevah, naj se z organizacijami civilne družbe posvetuje pri pripravi zelenih javnih naročil in končnem pregledu prejetih ponudb. Evropska komisija bi morala predlagati tudi možnost uporabe evropskih sredstev za okrepitev pozitivnega učinka zelenih javnih naročil.

1.9 EU mora pomagati pri razvoju lokalnih razvojnih modelov in spodbujati splošno varstvo okolja na nacionalni ravni. Potrebna je večja prepoznavnost EU na lokalni ravni, s čimer bi zagotovili, da so evropska sredstva dobro porabljena ter da so ustrezni javni in zasebni deležniki vključeni v pravilno izvajanje okoljske zakonodaje in upravljanje. Na ta način bi potrebno podporo zagotovili tudi ljudem in organizacijam v oddaljenih regijah EU in jih obravnavali kot ključni del EU. Evropska komisija bi morala pri spremljanju ustreznosti izvajanja prav tako poskrbeti, da je na voljo dovolj dobro usposobljenega osebja na področju dostopa do informacij in sodelstva, zlasti pri inšpekcijskem nadzoru.

1.10 EESO poudarja, da mora Evropska komisija za spodbujanje in varovanje gospodarstva EU v svetovnih trgovinskih pogajanjih ščititi in odločno vzdrževati naše glavne okoljske in socialne standarde. Cilj tega ni le okrepiti evropsko konkurenčnost, izboljšati podobo Evrope ter zagotoviti prihodnost njenemu prebivalstvu in območjem, temveč je to tudi priložnost, da se drugim delom sveta predstavi bolj demokratična in trajnostna metoda upravljanja na podlagi večje udeležbe organizacij civilne družbe.

1.11 EESO predlaga ustanovitev tristranskega organa (Evropska komisija, države članice in organizacije civilne družbe) za reševanje sporov in/ali razpravo o problemih, ki jih izpostavijo organizacije civilne družbe, preden pride do morebitne okoljske škode ali uporabe pravnega sredstva. Poleg tega bi moralo biti neodvisnemu znanstvenemu svetovalnemu organu EU omogočeno, da za Evropsko komisijo pripravi priporočila, če organizacije civilne družbe poročajo o problemu. Utemeljene sklepe bi morala podati tudi Evropska komisija.

1.12 Države članice in Evropska komisija bi morale po letu 2020 povečati politično, finančno in strokovno podporo za mala in srednja podjetja ter organizacije civilne družbe, ki se osredotočajo na varstvo okolja.

2. Splošne ugotovitve

2.1 **Vloga civilne družbe pri upravljanju, izvajanju in ocenjevanju okoljske zakonodaje**

Ozadje

2.1.1 Prvi podpredsednik Evropske komisije Frans Timmermans je v pismu, naslovljenem na predsednika EESO decembra 2018, zaprosil za raziskovalno mnenje in dejal, da ima civilna družba – delodajalci, delojemalci in drugi predstavniki – ključno vlogo pri izvajanju zakonodaje. EESO kot glas organizirane civilne družbe izraža mnenja evropske družbe na lokalni ravni na področjih, ki sodijo med teme, omenjene v pismu.

2.1.2 EESO je o tej tematiki v zadnjih nekaj letih sprejel več mnenj, ki naj bi jih Evropska komisija upoštevala ⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Mnenje EESO o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja (UL C 283, 10.8.2018, str. 83).

⁽⁴⁾ Mnenje EESO o izvajanju okoljske zakonodaje EU na področju kakovosti zraka, vode in odpadkov (UL C 110, 22.3.2019, str. 33).

2.1.3 EESO zaradi splošnega povečanja zaskrbljenosti glede okolja med državljani ⁽⁵⁾ opozarja Evropsko komisijo, da je ena največjih težav pri boljšem izvajanju okoljske zakonodaje pomanjkanje politične volje na lokalni, nacionalni in evropski ravni. Posledica tega so tudi nezadostni človeški in finančni viri (na primer v večletnem finančnem okviru), ki so potrebni za pojasnitev namena okoljske zakonodaje, zagotovitev njenega pravnega izvajanja, pomoč sodiščem pri izvajanju njihovih nalog, če je to potrebno ⁽⁶⁾, in ocenjevanje. Drugače povedano, neustrezno izvajanje okoljske zakonodaje ni posledica tega, da civilna družba ne bi izpolnjevala svoje vloge v zadostni meri ali konstruktivno. EESO meni, da gre krivdo pripisati predvsem zakonodajnim organom, ki se niso dovolj trudili.

2.1.4 EESO nenazadnje meni, da je močnejša vloga organizirane civilne družbe pri upravljanju, izvajanju in ocenjevanju evropskih okoljskih predpisov bistvenega pomena za doseganje ciljev trajnostnega razvoja OZN, začeni s ciljem trajnostnega razvoja št. 1, in uresničevanje svetovnih podnebnih sporazumov v praksi. EESO zato pristojne organe opozarja na vrsto splošnih, sektorskih in aktualnih izboljšav, naštetih v tem mnenju.

Dostop do informacij

2.1.5 EESO odločno podpira postopek pregleda izvajanja okoljske politike, ki je ključen za zagotavljanje širokega nabora okoljskih informacij o vprašanih, kot so trajnost, podnebne spremembe in kakovost življenja v Evropi. Pričakuje, da bodo Evropska komisija in države članice izpolnile svoje obveznosti tako, da bodo stališča organizacij civilne družbe vključile v poročila o pregledu izvajanja okoljske politike in poročila za posamezne države.

2.1.6 EESO poziva Evropsko komisijo, naj od držav članic zahteva sprejetje mehanizma, ki bo omogočal dostop do informacij o okolju v enomesečnem roku (Aarhuška konvencija ⁽⁷⁾). Ni več sprejemljivo, da bi morala javnost na dostop do teh informacij čakati, včasih tudi precej dlje kot eno leto.

2.1.7 EESO še poziva Evropsko komisijo, naj izboljša obveščanje in prek družbenih medijev bolj redno in učinkovito promovira vizijo evropskih direktiv. Pri tem bi ji lahko pomagale organizacije civilne družbe. Redno usposabljanje in izobraževanje o okoljskih vprašanih sta namreč bistvenega pomena.

Sodelovanje

2.1.8 EESO poziva Evropsko komisijo, naj organizacije civilne družbe bolj sistematično vključi v prihodnje preglede ustreznosti okoljskih predpisov EU ter postopke pregleda izvajanja okoljske politike tako na nacionalni ravni kot na ravni EU. To bi moralo potekati v zelo zgodnji fazi opredeljevanja meril za ocenjevanje ter v sodelovanju z EESO in enakovrednimi odbori na nacionalni in lokalni ravni.

2.1.9 EESO ponavlja, kot je že dejal v svojih prejšnjih mnenjih ⁽⁸⁾ ⁽⁹⁾, da je učinkovito izvajanje ukrepov za varstvo okolja deloma odvisno od zagotavljanja aktivnejše vloge civilni družbi (delodajalcem, delavcem in drugim deležnikom). Ponovno poziva tudi k dejavnejšemu in bolj strukturiranemu vključevanju organizacij civilne družbe, s čimer bi lahko okrepili preglede izvajanja okoljske politike. Organizacijam civilne družbe, ki se ukvarjajo z okoljskimi vprašanji na nacionalni ravni, in znanstvenim krogom je treba na primer omogočiti, da prispevajo svoje strokovno znanje in vpogled tako v poročilih za posamezne države kot tudi v strukturiranih dialogih v državah in pri nadaljnjih ukrepih.

2.1.10 Enako velja za trgovinska pogajanja EU: Evropska komisija mora za spodbujanje in varovanje evropskega gospodarstva in svetovnih trgovinskih pogajanjih ščititi in odločno vzdrževati naše glavne okoljske in socialne standarde. Cilj tega ni le okrepiti evropsko konkurenčnost, izboljšati podobo Evrope ter zagotoviti prihodnost njenemu prebivalstvu in območjem, temveč je to tudi priložnost, da se drugim delom sveta predstavi bolj demokratična in trajnostna metoda upravljanja na podlagi večje udeležbe organizacij civilne družbe.

2.1.11 Organizacije civilne družbe so pogosto pozvane, naj zastopajo in izrazijo pomisleke družbe glede stroškov in ovir pri izvajanju. Zato EESO predlaga, naj organizacije civilne družbe odigrajo svojo vlogo v zgodnejši fazi postopka, ko naj se jih zaprosi, da organizirajo posvetovanja in postanejo pomembni akterji pri reševanju sporov. Po mnenju EESO bi moral postopek reševanja sporov potekati bolj zgodaj v procesu.

⁽⁵⁾ <https://glocalities.com/latest/reports/environmental-concern>.

⁽⁶⁾ Mnenje EESO o izvajanju okoljske zakonodaje EU na področju kakovosti zraka, vode in odpadkov (UL C 110, 22.3.2019, str. 33), točka (1.5).

⁽⁷⁾ <https://ec.europa.eu/environment/aarhus/>.

⁽⁸⁾ Mnenje EESO o pregledu izvajanja okoljske politike EU (UL C 345, 13.10.2017, str. 114).

⁽⁹⁾ Mnenje EESO o izvajanju okoljske zakonodaje EU na področju kakovosti zraka, vode in odpadkov (UL C 110, 22.3.2019, str. 33).

2.1.12 EESO predlaga ustanovitev tristranskega organa (Evropska komisija, države članice in organizacije civilne družbe) za reševanje sporov in/ali razpravo o problemih, ki jih izpostavijo organizacije civilne družbe, preden pride do morebitne okoljske škode ali uporabe pravnega sredstva. Poleg tega bi moralo biti neodvisnemu znanstvenemu svetovalnemu organu EU omogočeno, da za Evropsko komisijo pripravi priporočila, če organizacije civilne družbe poročajo o problemu. Utemeljene sklepe bi morala podati tudi Evropska komisija.

Dostop do pravnega varstva

2.1.13 EESO ob sklicevanju na svoje prejšnje mnenje ⁽¹⁰⁾ znova poziva Evropsko komisijo, naj si prizadeva za lažji dostop civilne družbe do sodnega varstva (na primer s pravico organizacij civilne družbe, da se obrnejo na Sodišče Evropske unije, ter specializiranimi sodniki in tožilci na ravni EU ter na nacionalni in lokalni ravni).

2.1.14 Dostop do sodnega varstva bi lahko po mnenju EESO izboljšali tudi tako, da bi imeli posamezniki možnost, da se obrnejo na Sodišče Evropske unije neposredno – kot to velja v primeru Evropskega sodišča za človekove pravice –, če gre za vprašanja prenosa prava EU v nacionalno pravo in so bila vsa nacionalna pravna sredstva že izčrpana.

2.1.15 EESO zaradi pretiranih sodnih zamud poziva Evropsko komisijo, naj pri zadevah, ki niso nujni primeri, uvede okoljske sodne odredbe, ki jih morajo države članice spoštovati, če gre za primere takojšnje škode za okolje, pri čemer se dejavnosti začasno prekinejo, dokler Sodišče prve stopnje ne sprejme odločitve.

2.1.16 EESO Evropsko komisijo še poziva, naj vzpostavi ustrezen mehanizem, da bodo denarne kazni, plačane za povzročanje okoljske škode, namenjene ukrepi za varstvo okolja.

2.2 Predlogi civilne družbe glede vloge malih in srednjih podjetij, delodajalcev, sindikatov in okoljskih organizacij pri izvajanju okoljske zakonodaje

Vloga malih in srednjih podjetij pri izvajanju okoljske zakonodaje

2.2.1 Kot je navedeno v prejšnjem mnenju ⁽¹¹⁾, je EESO, tako kot Evropska komisija, nekoliko previden pri trditvi, da nezadostno spoštovanje mehanizmov, ki zagotavljajo izvajanje okoljske zakonodaje in upravljanje, žal povzroča nelojalno konkurenco in gospodarsko škodo.

2.2.2 Mala in srednja podjetja ter mikropodjetja predstavljajo 99,8 % podjetij v Evropi: opredeljena so glede na število zaposlenih, prihodek ali bilančno vsoto ⁽¹²⁾. Prispevek malih in srednjih podjetij k ustvarjanju vrednosti in zaposlovanju ter njihov vpliv na okolje sta precejšna. Čeprav imajo ta podjetja na splošno omejene človeške in finančne vire, jih je treba v interesu vseh mobilizirati in spodbujati, da bodo bolj osredotočena na pravila o varstvu okolja. Njihove zmožnosti in udeležba pri inovacijah, obnovi, ustvarjanju delovnih mest in ohranjanju družbenega napredka so zelo pomembne za doseganje ciljev trajnostnega razvoja OZN in uresničevanje svetovnih podnebnih ciljev iz Pariškega sporazuma. Razvoj in usklajevanje okoljskih standardov, zagotavljanje trajnostnega razvoja in reševanje vprašanj podnebnih sprememb so bistvenega pomena tudi na številnih drugih pomembnih področjih, kot so zdravje, kmetijstvo, proizvodnja, turizem in gostinstvo, storitve in poslovanje na splošno. Pri tem morajo Evropska komisija, države članice in organizacije civilne družbe z malimi in srednjimi podjetji resnično tesneje sodelovati.

2.2.3 EESO poziva Evropsko komisijo, naj zagotovi, da bodo države članice razvile, uvedle in upravljale usklajene, zelene, trajnostne in okolju prijazne davčne sisteme, ki bodo temeljili na načelu „onesnaževalec plača“. Tako bodo sredstva sistematično prerazporejena v prid tistih, ki si prizadevajo za preprečevanje onesnaževanja tal, vode in zraka. To načelo bi moralo veljati tudi za občine in druge lokalne ali regionalne oblasti.

Vloga sindikatov in delodajalcev pri izvajanju okoljske zakonodaje

2.2.4 EESO poziva Evropsko komisijo, naj subvencionira določene stroške, ki nastanejo pri usposabljanju zaposlenih v zvezi s prepoznavanjem in izvajanjem okoljskih predpisov v sklopu tečajev, ki jih organizirajo sindikati in/ali delodajalci.

⁽¹⁰⁾ Mnenje EESO o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja (UL C 283, 10.8.2018, str. 83).

⁽¹¹⁾ Mnenje EESO o ukrepih EU za izboljšanje okoljske skladnosti in upravljanja (UL C 283, 10.8.2018, str. 83).

⁽¹²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32003H0361>.

2.2.5 Organizacije civilne družbe, ki se ukvarjajo z varstvom okolja, ter mala in srednja podjetja bi morala biti bolj vključena v obveščanje zaposlenih ter razvoj izobraževanja in usposabljanja v zvezi z okoljem, do bo splošna javnost pridobila osnovno znanje o teh vprašanjih. To sodelovanje bi morale financirati države članice. Obvezno izobraževanje o podnebnih in okoljskih temah (med šestim in 18 letom starosti) bi moralo biti del nacionalnega učnega načrta vsake države, organizacije civilne družbe, ki delujejo na področju okolja, pa bi morale biti od leta 2020 dalje obvezno vključene v teoretično in praktično delo.

Vloga organizacij civilne družbe, ki se ukvarjajo z okoljskimi vprašanji, pri izvajanju okoljske zakonodaje

2.2.6 EESO poziva Komisijo, naj zagotovi, da bodo stroški, povezani s prispevki nepridobitnih organizacij civilne družbe k evropskim in nacionalnim procesom ter s strukturo upravljanja, izvajanja in vrednotenja okoljskega prava, kriti iz proračuna EU.

2.2.7 Na splošno bi morale države članice in Evropska komisija po letu 2020 povečati politično, finančno in strokovno podporo za mala in srednja podjetja ter organizacije civilne družbe, ki se osredotočajo na varstvo okolja.

2.2.8 Organizacije civilne družbe, ki se ukvarjajo z okoljskimi vprašanji, bi morale imeti možnost, da sodelujejo pri odločitvah o uporabi evropskih sredstev za projekte, ki vplivajo na okolje, na regionalni ravni. Poleg tega bi morale imeti do teh sredstev lažji dostop.

2.2.9 Okoljske organizacije civilne družbe bi morale imeti tudi možnost svetovanja in sodelovanja pri pripravi letnih poročil držav članic, ki se nanašajo na okoljske direktive (npr. v zvezi z direktivama o pticah in habitatih ali stanjem okolja v posamezni državi). Evropska komisija bi morala tudi bolj vestno zagotavljati, da države članice omenjena poročila objavljajo pravočasno (saj nekatera niso predložena takrat, ko bi morala biti v skladu s členom 16 direktive o habitatih ⁽¹³⁾ ali členom 9 direktive o pticah ⁽¹⁴⁾).

2.3 **Predlogi organizirane civilne družbe glede njene vloge pri izvajanju okoljske zakonodaje na področju odpadkov, zraka in biotske raznovrstnosti**

Vloga civilne družbe pri izvajanju okoljskih predpisov na področju odpadkov

2.3.1 EESO je zelo zaskrbljen, ker je po podatkih iz poročila Evropske komisije polovica držav EU v nevarnosti, da do leta 2020 ne bo izpolnila 50-odstotnega cilja pri recikliranju komunalnih odpadkov ⁽¹⁵⁾.

2.3.2 EESO poziva Evropsko komisijo in države članice, naj postopno odpravijo sežiganje in zakopavanje odpadkov, ki jih je mogoče reciklirati. Skrajni čas je, da Evropska komisija in države članice izpolnijo svoje obveznosti v zvezi z varstvom okolja, namesto tega, da lobijem dopuščajo, da delujejo proti nujno potrebnemu trajnostnemu in krožnemu gospodarstvu brez odpadkov.

2.3.3 EESO v zvezi z omenjenim poziva vse države članice, naj prevzamejo pomembno vlogo pri osredotočanju na varstvo okolja in delovanju v njegovo prid. Evropska komisija bi morala od držav članic zahtevati, da v okviru svoje vladne strukture ustanovijo ministrstvo s portfeljem za varstvo okolja in trajnostni razvoj, da se bodo lahko bolj osredotočile na usklajevanje in izvrševanje evropskih okoljskih predpisov.

2.3.4 Da bi olajšali uresničevanje ciljev v zvezi z odpadki in ta proces podprli z boljšim izobraževanjem in usposabljanjem, EESO države članice tudi poziva, naj uvedejo prepoznavne kampanje izobraževanja in obveščanja o preprečevanju nastajanja odpadkov in ravnanju z njimi, ki naj bodo namenjene splošni javnosti, vključno z osnovnimi in srednjimi šolami. Da bi bolj poudarile splošno družbeno odgovornost za varstvo okolja, pa bi morale Evropska komisija in države članice zagotoviti, da se na spletu čim več poročila o ciljnih dejavnostih malih in srednjih podjetij ter nevladnih organizacij v zvezi z zbiranjem odpadkov in ravnanjem z njimi. EESO po zgledu pobude za evropsko zeleno prestolnico (leta 2019: Oslo ⁽¹⁶⁾) predlaga, da bi Evropska komisija od leta 2020 dalje nacionalnim okoljskim nevladnim organizacijam nudila potrebna finančna sredstva za vsakoletno podelitev podobnih „zelenih nagrad“ trem krajem na podeželju (mestom ali vasem) v državah članicah za njihovo okoljsko uspešnost. Nagrada bi seveda bila bolj simbolične narave in bi bila namenjena temu, da bi ciljni lokalni in nacionalni mediji poročali o pomenu tega vprašanja.

⁽¹³⁾ Direktiva Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L 206, 22.7.1992, str. 7).

⁽¹⁴⁾ Direktiva 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L 20, 26.1.2010, str. 7).

⁽¹⁵⁾ COM(2019) 149 final.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_sl.htm.

2.3.5 Pomembne spodbude za gospodarsko upravljanje in rast v državah so davki, davčne kazni, oprostitev plačila nekaterih davkov in davčne olajšave, če se želi deležnike spodbuditi k zmanjševanju, odstranjevanju, uničevanju ali upravljanju odpadkov kot uporabnega vira oziroma jih odvracati od nekaterih dejavnosti. Za učinkovitejše vključevanje malih in srednjih podjetij v upravljanje z viri odpadkov in ohranjanje boljše kakovosti zraka EESO predlaga, naj države članice uvedejo višje davke za odlagališča odpadkov, korenito zmanjšajo ali celo prepovejo sežiganje odpadkov, povsod izvajajo načelo „plačaj, ko odvržeš“ ter uvedejo kazni za kontaminirane snovi, ki jih je mogoče reciklirati. Za mala in srednja podjetja, ki so razvila pomembne inovacije na področju ravnanja z odpadki in njihove ponovne uporabe, bi bilo zelo koristno uvesti zelene (ali okolju prijazne) davke ali enkratne davčne olajšave.

2.3.6 EESO odločno podpira osnovne cilje iz okvirne direktive o odpadkih ⁽¹⁷⁾, ki določa, da se ravnanje z odpadki izvaja na način, ki ne ogroža zdravja ljudi in ne škodi okolju ter zlasti ne predstavlja tveganja za vodo, zrak, tla, rastline ali živali, je brez škodljivih vplivov zaradi hrupa ali vonjav in ne vpliva škodljivo na krajino ali kraje posebnega pomena. Evropska komisija bi morala z nadaljnjimi ukrepi dopolniti zakonodajo in politiko EU na področju odpadkov, in sicer z oblikovanjem kombinacije metod za selektivno zbiranje odpadkov („od vrat do vrat“, ekološki otoki, odlagališča, družbeno-kolektivni ukrepi za zbiranje odpadkov) in vzpostavitev nacionalne mreže za nudenje nasvetov. Bremena pri odstranjevanju odpadkov je mogoče zmanjšati z obvezno uvedbo (in izvrševanjem) kavcijskih sistemov za embalaže za enkratno uporabo (PET, aluminij, steklo), inteligentno uporabo kosovnih odpadkov (centri za ponovno uporabo), razširitvijo ločenega zbiranja odpadkov (tekstilni, biorazgradljivi, nevarni odpadki) ter širšim spodbujanjem kompostiranja v gospodinjstvih in skupnostih, skupaj s finančno in tehnično podporo za uporabo komposta.

2.3.7 Organizacije civilne družbe ter mala in srednja podjetja (predvsem podjetja za ravnanje z odpadki) bi morala biti bolj vključena v sprejemanje ustreznih okoljskih odločitev in njihovo izvajanje na nacionalni ravni. Države članice bi morale vzpostaviti sisteme finančne podpore za mala in srednja podjetja, ki imajo dejavno vlogo pri zbiranju odpadkov, njihovem recikliranju in ponovnem ovrednotenju ter pri krožnem gospodarstvu na splošno.

2.3.8 Za zmanjšanje našega ekološkega odtisa in krepitev trajnostnega razvoja EESO poziva države članice, naj v celoti izvajajo strategije za zelena javna naročila na način, ki ga redno in neposredno nadzoruje Evropska komisija. Slednja bi morala iti korak dlje v svojih zahtevah, naj nacionalne okoljske nevladne organizacije, ki so dejavne v državah članicah, sodelujejo pri pripravi zelenih javnih naročil in končnem pregledu prejetih ponudb. Evropska komisija bi morala predlagati tudi možnost uporabe evropskih sredstev za okrepitev pozitivnega učinka zelenih javnih naročil.

2.3.9 Redno bi bilo treba objavljati preglede izvajanja okoljske politike ⁽¹⁸⁾ in izmenjavati ustrezne informacije. Pregled izvajanja okoljske politike, ki je bil objavljen 4. aprila 2019, se je nanašal na študijo, v kateri je bilo ocenjeno, da skupni družbeni stroški sedanjih vrzeli pri izvajanju okoljske zakonodaje znašajo približno 55 milijard EUR letno ⁽¹⁹⁾.

2.3.10 Medsebojna izmenjava med strokovnjaki iz okoljskih agencij in občinskih organov držav članic na ravni EU je v zadnjih dveh letih dobro delovala in je povečala ozveščenost med deležniki. Vendar bi bilo treba o novih zamislih in najboljših praksah v državah članicah veliko več poročati v spletnih medijih in zagotoviti, da se vsebina in rezultati teh strokovnih srečanj redno objavljajo. Večja udeležba nacionalnih organizacij civilne družbe ter malih in srednjih podjetij bi lahko prinesla tesnejše tehnično ali poslovno sodelovanje, malim in srednjim podjetjem pa bi lahko omogočila tudi hitreje priznavanje priložnosti. EESO poziva Evropsko komisijo, naj vsako leto objavi datume svetovnih okoljskih dni ⁽²⁰⁾ in ob tem lokalne deležnike v državah članicah pozove k mobilizaciji ali financiranju zainteresiranih strani, podjetij, organizacij civilne družbe in organov pri organizaciji dogodkov za zbiranje odpadkov, čiščenje ali izboljšanje kakovosti zraka, pri čemer naj jim tudi pomaga.

Vloga civilne družbe pri izvajanju okoljske zakonodaje na področju zraka

2.3.11 Zaradi vse večjih zdravstvenih in okoljskih težav bi morale države članice izboljšati splošno kakovost zraka ter nevladne organizacije in podjetja dejavne vključiti v proces preprečevanja onesnaževanja. Znatno onesnaženje zraka povzročajo ogrevanje v gospodinjstvih, ki uporabljajo premog in vlažen les, sežiganje komercialnih (npr. plastični in tekstilni izdelki), vrtnih ali drugih odpadkov na prostem, stara vozila z motorji, ki proizvajajo višje emisije, civilno in vojaško letalstvo ⁽²¹⁾, cestni promet, pomorski promet, križarjenje po rekah in oceanih ter nekatere industrijske in kmetijske prakse.

⁽¹⁷⁾ Direktiva 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv (UL L 312, 22.11.2008, str. 3), <http://ec.europa.eu/environment/waste/framework/>.

⁽¹⁸⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/SL/COM-2019-149-F1-SL-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/study_costs_not_implementing_env_law.pdf.

⁽²⁰⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_environmental_dates.

⁽²¹⁾ Mnenje EESO o sistemu za trgovanje z emisijami iz letalskih dejavnosti (UL C 288, 31.8.2017, str. 75).

2.3.12 EESO v celoti podpira skupno kmetijsko politiko (SKP), ki je uvedla zavezujoča pravila o varstvu okolja s spodbujanjem trajnostnega razvoja (člen 11 PDEU), varstvu potrošnikov (člen 12), zahtevah za dobrobit živali (člen 13) itd. EESO spodbuja Evropsko komisijo, naj ta področja še naprej izboljšuje in na primer uvede nove ukrepe SKP, povezane z izboljšanjem kakovosti zraka in zmanjšanjem ravni emisij. Vendar bi morala EU za ublažitev težav v zvezi s stroški, ki jih nosijo mala podjetja in kmetje, v celoti izvajati tudi odločitve o vzpostavitvi ustrezne infrastrukture za alternativna goriva ⁽²²⁾, kot je bilo dogovorjeno v skladu z Direktivo 2014/94/EU o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva ⁽²³⁾.

2.3.13 Za zmanjšanje onesnaženosti zraka zaradi starih vozil bi morala Evropska komisija ustaviti čezmejno prodajo rabljenih avtomobilov, ki so stara več kot pet let. Glavni dejavniki pri zmanjševanju onesnaževanja zraka so zmanjšanje cestnega tovornega prometa, izboljšanje pogojev železniškega in pomorskega prometa ter tovornega prometa po plovnih poteh ter vzpostavitev območij z nizkimi emisijami na poseljenih območjih. Da bi se izognili onesnaževanju zraka in obremenitvi s hrupom, so potrebna nadaljnja prizadevanja in uporaba sredstev držav članic za nadomestitev sedanjih zastarelih dizelskih motorjev z elektronskimi avtomobili ali vsaj z motorji z nižjimi emisijami med letoma 2022 in 2027.

2.3.14 Za izboljšanje kakovosti zraka bi morala Evropska komisija podpreti države članice pri posodabljanju železniških tirnih vozil, odpravljanju omejitev hitrosti na železniških progah, razširitvi elektronskega cestninjenja na podlagi prevožene razdalje za tovornjake ter uvajanju večje diferenciacije cestninskega sistema na vseh cestah na osnovi emisij. Države članice bi morale na podlagi rednega dialoga z nevladnimi organizacijami in ustreznimi malimi in srednjimi podjetji uvesti cestne pristojbine v večjih mestih (vključno z uvedbo pristojbin za zastoje do leta 2025) in ustvariti več območij za pešce, večje parke ter druge zelene površine v mestih. V načrtovanje in vzpostavitev teh območij bi bilo treba redno vključevati nevladne organizacije in mala in srednja podjetja ter se z njimi posvetovati po spletu.

2.3.15 EESO poziva Evropsko komisijo, naj preuči nove predpise o večji uporabi energije iz obnovljivih virov za povečanje deleža obnovljivih virov energije pri zagotavljanju električne energije in ogrevanja. Tako nevladne organizacije kot mala in srednja podjetja bi morala biti vidno vključena v pripravo novih nacionalnih energetskega načrtov, ki bi vodili v manjšo porabo energije, zlasti fosilnih goriv. Države članice bi morale v zvezi s tem razpravljati o konkretnih in izvedljivih predlogih. Priznati je treba tudi najboljše prakse in zagotoviti potrebna finančna sredstva zanje. Države članice bi si morale najboljše okoljske prakse tudi redno izmenjevati.

Vloga civilne družbe pri izvajanju okoljske zakonodaje na področju odpadkov

2.3.16 Po mnenju EESO je zlasti zaradi vpliva na biotsko raznovrstnost bistveno, da države članice izvedejo javna posvetovanja že v zgodnji fazi, ko je še mogoče izbirati med vsemi možnostmi in jih resnično preučiti. Države članice in pristojni organi so tisti, ki morajo v prvi vrsti zagotoviti, da razvijalci to zahtevo jemljejo resno in spodbujajo zgodnje javno posvetovanje.

2.3.17 Da bi organizacijam civilne družbe omogočili dejansko razpravo z Evropsko komisijo, bi jim bilo treba pojasniti njeno delovanje (zlasti kako se sprejemajo odločitve) in njena pričakovanja (vrsta pričakovanih informacij), na primer v primeru nespoštovanja okoljske zakonodaje ali ogroženosti biotske raznovrstnosti.

2.4 Predlogi civilne družbe glede izvajanja okoljske zakonodaje in vloga Evropske komisije kot varuhinje Pogodb

2.4.1 EESO poziva Evropsko komisijo, naj predloži pripombe nacionalnim parlamentom, ko države članice sprejemajo zakonodajo o prenosu okoljskega prava EU.

2.4.2 EESO prav tako želi, da Evropska komisija na zahtevo tretjih strank predloži pripombe in jih sporoči zadevnim stranem, če se nacionalna določba, s katero je bila prenesena okoljska zakonodaja EU, izpodbija na vrhovnemu sodišču.

2.4.3 EESO poziva Evropsko komisijo, naj države članice opozori, da pojem „pretiran prenos“ v zakonodaji EU ne obstaja in da evropska okoljska zakonodaja terja stalno sprejemanje ukrepov za izboljšanje stanja okolja ter preprečuje vsakršno nazadovanje.

⁽²²⁾ Mnenje EESO o akcijskem načrtu o infrastrukturi za alternativna goriva (UL C 262, 25.7.2018, str. 69).

⁽²³⁾ Direktiva 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva (UL L 307, 28.10.2014, str. 1), <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/94/oj>.

2.4.4 EESO Evropsko komisijo tudi poziva, naj državam članicam pojasni, da evropska okoljska zakonodaja sicer dovoljuje odstopanja od pravil sekundarne zakonodaje, vendar jih morajo države strogo razmejiti, da ne bi bila v nasprotju s cilji EU.

2.4.5 EESO Evropsko komisijo spodbuja, naj nadaljuje pripravo smernic za lažjo razlago in uporabo sekundarnega okoljskega prava, zlasti na dveh področjih:

- (a) obravnava zdravstvenih vprašanj pri okoljskih ocenjevanjih;
- (b) opredelitev mokrišč glede na njihovo večnamensko funkcionalnost.

2.4.6 EU mora pomagati pri razvoju in spremljanju lokalnih razvojnih modelov ter spodbujanju varstva okolja. Zato bi morala Evropska komisija v državah članicah bolj redno izvajati preverjanje na lokalni ravni, da bodo evropska sredstva dobro porabljena in bodo vsi zadevni javni in zasebni deležniki ustrezno izvajali okoljske predpise in upravljanje. S tem bi se lahko odzvali tudi na splošno zahtevo, da je treba ljudem in organizacijam v oddaljenih evropskih regijah zagotoviti podporo in jih obravnavati kot ključni del EU. Evropska komisija bi morala tudi zagotoviti, da je na področjih dostopa do informacij in sodstva v vseh državah članicah na voljo dovolj ustrezno usposobljenega osebja, zlasti na področju inšpekcijskega nadzora, da bi spremljali ustreznost izvajanja okoljskih predpisov.

2.4.7 EESO poziva predsednika Evropske komisije, naj komisarju za varstvo okolja dodeli večje pristojnosti, zlasti v zvezi z vprašanji, povezanimi z okoljem in zdravjem. Komisar bi moral več pozornosti in več prizadevanj vložiti tudi v usklajevanje razvoja podeželja, izboljšanje kakovosti življenja vseh prebivalcev in zagotavljanje, da domača podjetja izpolnjujejo dogovorjene okoljske zahteve EU. Konkurenčno gospodarstvo prihodnosti mora postati „gospodarstvo lepega“, ki bo zajemalo vse, kar je lepo in dobro, tj. kulturne, umetniške, okoljske in lokalno usmerjene dejavnosti, ki izboljšujejo kakovost življenja. Naš osnovni cilj bi moral biti „rast domače sreče“, tj. splošnega dobrega počutja, ki je povezano z bolj zdravim gospodarstvom in ustvarja boljše ter bolj trajnostne gospodarske, družbene in okoljske vrednote, ki jih je mogoče obnavljati.

V Bruslju, 30. oktobra 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER
